

W STRONĘ UNIEZALEŻNIENIA

Wróćmy do początku. W styczniu roku 1977 kobiórcy radni dokonali „samolikwidacji” gminy Kobiór. Z dniem 1 lutego tegoż roku Kobiór stał się częścią miasta Tychy, zaś od marca rozpoczął swoje funkcjonowanie Komitet Osiedlowy Samorządu Mieszkańców z siedzibą w budynku byłego urzędu. Przewodniczącym został inż. Henryk Rubisz, a w kolejnych kadencjach (1983-1986) funkcję tę pełnili Herbert Skrzypiec (1983-1986) i Eryk Klos (1986-1991). Komitet Osiedlowy zajmował się opiniowaniem przedsięwzięć i zadań dotyczących Kobióra, współpracą z lokalnymi instytucjami użyteczności publicznej i ich nadzorem, współdziałaniem ze służbami miasta w zakresie gospodarki komunalnej, organizowaniem zebrań środowiskowych, a nade wszystko reprezentowaniem Kobióra na forum władz miasta Tychy.

Okresu przynależności do Tychów nie sposób jednoznacznie ocenić, zresztą, nie o ocenę tutaj chodzi, a jedynie o przywołanie pewnych faktów związanych z tym czasem. Z jednej strony „pod rządami tyskimi” realizowane były pewne inwestycje, takie jak budowa wodociągu wiejskiego czy też zabiegi związane ze stopniową telefonizacją naszej miejscowości (np. powiększenie centrali telefonicznej w roku 1987). Z punktu widzenia władz miasta Tychy, w owym czasie mieszkańcom Kobióra nie powinno niczego brakować. W miejscowości Tychy-Kobiór funkcjonował wówczas Miejski Ośrodek Kultury¹, gdzie organizowane były odczyty, projekcje filmowe, konkursy poezji śpiewanej, kursy tańca, kursy ogrodniczo-warzywnicze, zajęcia dla dzieci, spektakle odgrywane przez przyjezdne grupy teatralne. Organizowane były również takie imprezy jak Akademia Święta Ludowego (obfitujące w koncerty, pokazy robótek ręcznych oraz degustację potraw przygotowanych przez Koło Gospodyń Wiejskich). W latach 80. tutejszy MOK odwiedzili: Majka Jeżowska, Ireneusz Dudek, Monika Nowosadko i Hanka Bielicka². Tak upływało życie w miejscu położonym „na obrzeżach Tychów”.

Wśród kobiórczan wzrastała jednak fala niezadowolenia z takiego stanu rzeczy. Pojawiały się głosy, iż włączenie Kobióra do Tychów spowodowało zahamowanie rozwoju miejscowości, a nawet regres³. W owym czasie narodziła się więc myśl, by rozpocząć starania o reaktywowanie gminy, zaś głównym inicjatorem działań na rzecz przywrócenia Kobiórowi dawnego statusu został Czesław Świerkot. Na posiedzeniu z dnia 17 lutego 1989 roku władze Tychów przedstawiły koncepcje szczegółowego planu zabudowy Kobióra. Był to moment, od którego walka o usamodzielnienie naszej gminy poczęła się wzmacniać. Jedna z wersji owego planu zakładała rozbudowanie naszej wsi do 9500, druga zaś do 14 000 mieszkańców. W protokole z posiedzenia KOSM-u (z dnia 17 lutego 1989 roku) odnotowano obawy mieszkańców związane z omawianymi koncepcjami zabudowy.

Czytamy:

(...) uwagi krytyczne pod adresem samej koncepcji zabudowy (obawa przed nadmiernym napływem ludności z zewnątrz, co spowoduje uszczuplenie terenów pod budownictwo dla ludności miejscowej), obawa, że budownictwo mieszkalne znacznie wyprzedzi infrastrukturę: (wodociągi, kanalizacja, gazyfikacja, szkoły, przedszkola, żłobek, ośrodek zdrowia, punkty handlowe i usługowe – dalsze pogorszenie istniejących warunków bytowych mieszkańców Kobióra).⁴

Prócz wyżej zacytowanych pojawia się również w protokole uwaga na temat „zachowania dotychczasowego charakteru Kobióra”, a więc utrzymania istniejącej gospodarki rolnej i terenów zielonych. W oświadczeniu kobiórskich rolników z 10 marca 1989 roku czytamy:

---

¹ Informacje na temat działalności ówczesnego MOK-u pochodzą z *Kroniki Domu Kultury. Lata 1975-1981*.

² Informacje pochodzą z Kroniki MOK-u z lat 80.

³ Sprawę włączenia Kobióra do Tychów opisuję na podstawie informacji zawartych w publikacji Zygmunta Orlika: *Nad Korzeńcem. Szkice z dziejów Kobióra*, s. 61–63 oraz materiałów Stowarzyszenia Miłośników Kobióra.

⁴ Protokół posiedzenia KOSM-u z udziałem przedstawicieli Urzędu Miejskiego oraz Biura Planowania Przestrzennego w Tychach. Kobiór, dnia 17 lutego 1989, s. 2.

My niżej podpisani rolnicy z Kobióra oświadczamy, że chcemy i musimy prowadzić swoje gospodarstwa rolne na naszych ziemiach bez uszczuplania ich poprzez tak masowy wykup na budownictwo mieszkaniowe. Dla wielu z nas jest to jedyne źródło utrzymania. (...) Znaczne zmniejszenie powierzchni ziemi uprawnej na terenie Kobióra może postawić nas w trudnej sytuacji finansowej znacznie obniżającej i tak już niski poziom dochodów uzyskiwanych z działów rolniczych.⁵

Nie brakowało więc argumentów, przemawiających za słusnością podjęcia działań „wyzwoleńczych”. Jak czytamy w dokumencie *Reaktywacja gminy – krótki rys*:

Pierwsze działania w kierunku odrodzenia się niezależnego Kobióra miały charakter doraźny. Czesław Świerkot, razem z Franciszkiem Schmidtem – prezesem Kola Pszczelarzy i Markiem Kubeckim, demontowali wszystkie tablice z nazwą miejscowości Tychy i przemalowywali nazwę na Kobiór. Czynie to kilkakrotnie, gdyż Tychy nie dawały za wygraną. Wątpiących w powodzenie tego przedsięwzięcia było wielu, jednak nie zniechęcało to działaczy w dążeniu do celu.⁶

Wśród działaczy aktywnie wspierających dążenie do usamodzielnienia administracyjnego Kobióra znajdowali się wówczas: Edward Janusz, Ryszard Szawiński, Stanisław Wengierek, Ryszard Mazur, Krzysztof Budzicz, Paweł Paszek, Krystyna Szawińska, Adam Rygula, Stefan Fabian, Stefan Ryt, Antonina Domzół, Weronika Kawa, Roman Ryt, Henryk Orzana, Maria i Paweł Kuczowie, Alojzy Laskowski, Klara i Zygmunt Jarominowie, Janusz Dziędziol, Stanisław Szafron, Zofia Grzelak, Bogdan Kania, Elżbieta Walecka i Eugeniusz Lubański.

Dalej w cytowanym wyżej dokumencie odnajdujemy informacje na temat założenia i prawnego zarejestrowania Stowarzyszenia Miłośników Kobióra:

Franciszek Schmidt wysunął propozycję utworzenia organizacji, która mając osobowość prawną umożliwiałaby efektywną walkę o odłączenie się od tyskiego organizmu miejskiego, a także prowadziłaby działalność na rzecz miejscowości. Wzorując się na doświadczeniach Bestwiny, której kilka lat wcześniej udało się odłączyć od Czechowic-Dziedzic założono Stowarzyszenie Miłośników Kobióra, które 7.09.1989 zarejestrowano w Sądzie Wojewódzkim w Katowicach.⁷

Do stowarzyszenia dołączyli wówczas: Irena i Alojzy Kozyrowie, Halina Ryt, Ludgarda Orzana, Halina Schmidt, Joanna Fabian, Weronika Waltar, Janusz Żebrowski, Benedykt Swadźba, Katarzyna Szafron, Ewa Jaromin, Łucja Jonkisz, Joachim Rygula, Czesław Żelazo, Ryszard Bielas, Romuald Kłakus, Piotr Kłakus, Jadwiga Kumor, Bernadeta Kolon, Józef Machalica, Hieronim Staszak, Eryk Kłos, Janina Homa, Zenon Rzońca, Jan Rygula, Bernard Mazur, Małgorzata Figoluszka, Elżbieta Kołodziej, Aniela Kumorek, Piotr i Maria Machalicowie, Janusz i Krystyna Klocowie oraz Jadwiga Kurzak.

W dalszej części tego dokumentu czytamy, iż Stowarzyszenie Miłośników Kobióra (SMK) nawiązało wówczas współpracę z miejscowościami, które, podobnie jak Kobiór, zostały w latach 70. włączone do miasta Tychy. Członkowie stowarzyszenia działali równocześnie w Tyskim Komitecie Obywatelskim oraz Związku Górnośląskim, w którym mieli swych przedstawicieli: Franciszka Schmidta, Stefana Ryta oraz Czesława Świerkota. Tego typu aktywność kobiórskich działaczy sprawiła, iż świetnie orientowali się oni zarówno w sprawach lokalnej polityki tyskiej, jak i ogólnokrajowej. Mieli świadomość tego, że wybór na posłów: Bolesława Twaroga, Jana

---

⁵ Oświadczenie rolników z Kobióra. Kobiór, dnia 10 marca 1989.

⁶ Informacje pochodzą z dokumentu zatytułowanego: *Reaktywacja Gminy – krótki rys. Według materiałów Stowarzyszenia Miłośników Kobióra oraz opracowania Zygmunta J. Orlika Nad Korzeńcem.*

⁷ *Reaktywacja gminy – krótki rys...*

Rzymelki i Stefana Sobieszczańskiego będzie sprzyjał dążeniom gminy do usamodzielnienia się, politycy wesprą bowiem tę inicjatywę. Istotny dla podejmowania późniejszych decyzji o podziale Tychów był również fakt, iż w wyborach samorządowych (w niepodzielonych jeszcze Tychach) radnymi z Kobióra zostali Franciszek Schmidt oraz Stefan Fabian, który znalazł się wkrótce wśród członków Zarządu Miasta. Co istotne – wybory te wygrał Komitet Obywatelski, wspierany przez kobiórskich działaczy. Stowarzyszenie Miłośników Kobióra skontaktowało się również z wojewodą śląskim – Wojciechem Czechem, który podczas spotkania z Zarządem Związku Górnośląskiego w Pszczynie zdecydowanie poparł dążenia kobiórzan do odłączenia. Wśród dokumentów, w których zapisana została historia „walki o uniezależnienie”, znajdują się – oprócz wyżej wymienionych – takie jak: „Odpowiedź na protest przeciwko zabudowie przestrzennej Kobióra” z 18 listopada 1989 r. adresowana przez Towarzystwo Miłośników Kobióra do Komitetu Obywatelskiego w Tychach; pismo z dnia 29 listopada 1989 r. do Przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej w Tychach „w sprawie dotyczącej zagospodarowania przestrzennego”; pismo z dn. 28 grudnia 1989 r. do Pełnomocnika ds. Samorządu Terytorialnego – senatora prof. Jerzego Regulskiego dotyczące „Przywrócenia samodzielności administracyjnej miejscowości Kobiór”; pismo Komitetu Osiedlowego Samorządu Mieszkańców z dn. 3 stycznia 1990 r. do Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach „w sprawie przywrócenia samodzielności administracyjnej miejscowości Kobiór”; pismo KOSM-u do posła Waleriana Pańki, itp. Zachowana dokumentacja obrazuje mozolne, w pełni uzasadnione prawnie, działania na rzecz uzyskania administracyjnej odrębności Kobióra.

W grudniu 1989 roku SMK przeprowadziło wśród mieszkańców referendum w sprawie reaktywowania gminy Kobiór. Wzięło w nim udział ok. 90 % mieszkańców, z czego 75 % poparło inicjatywę ponownego utworzenia własnej gminy. Zacytujmy w tym miejscu obszerniejszy fragment pisma KOSM-u, z dnia 3 stycznia 1990 roku, skierowanego do Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach. Tekst ten bowiem czytelnie obrazuje ówczesne nastroje i rozterki kobiórzan. Czytamy:

Samorząd Mieszkańców wspólnie z Towarzystwem Miłośników Kobióra, po zapoznaniu się z wynikami referendum na temat „Czy Kobiór ma być samodzielną jednostką administracyjną” i wysłuchaniu opinii i wniosków członków Samorządu Mieszkańców podjął UCHWAŁĘ o wystąpieniu z wnioskiem o nadanie samodzielności terytorialnej, a tym samym przywrócenie podmiotowości społeczności lokalnej Kobióra, będącego obecnie w granicach administracyjnych miasta TYCHY, województwo katowickie.

UZASADNIENIE: Dotychczasowy związek administracyjny z Tychami jest dla nas mieszkańców uciążliwy. Powoduje to:

- duża odległość od centrum miasta i znajdujących się tam instytucji, jak Urząd Miasta, Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych, Przychodnie Lekarskie, w których wykonuje się podstawowe badania lekarskie i nie najlepsze, niesystematyczne połączenie autobusowe naszej dzielnicy z centrum,
- brak wpływu naszych radnych (3 radnych) na decyzje władz administracyjnych dotyczących spraw Kobióra,
- nieliczenie się władz administracyjnych i podległych im organów z postulatami i wnioskami mieszkańców,
- duże zaniedbanie w infrastrukturze technicznej i komunalnej Kobióra, spowodowane nierównomiernym rozkładem środków finansowych, które w zdecydowanej większości przeznaczone były na potrzeby centrum miasta, pozostawiając obrzeżne dzielnice ich własnej inwencji,
- nie w pełni realizowanie tak już skromnych zadań, jakie przyjmowane były do realizacji.⁸

---

⁸ Pismo przewodniczącego KOSM-u – Eryka Kłosa – skierowane do Wojewódzkiej Rady Narodowej, ul. Jagiellońska 25 w Katowicach. Dotyczy: przywrócenia samodzielności administracyjnej miejscowości Kobiór. Kobiór, dnia 3 stycznia 1990 r., s. 1.

W dalszej części pojawiają się kolejne argumenty, ilustrujące pragnienie kobiórczan o administracyjnym usamodzielnieniu:

Duże ożywienie wokół problemów Kobióra i interesowanie się nimi oraz składanie nowych deklaracji następowało przede wszystkim przed każdymi zbliżającymi się wyborami do instytucji nadrzędnych, nie licząc się jednak z opinią środowiska, tak jak miało to miejsce przed ostatnimi wyborami do rad narodowych.

Jednocześnie usytuowanie obecnej dzielnicy Kobiór na mapie geograficznej miasta powoduje odrębność więzi społeczno-kulturalnych kobiórczan od reszty miasta, zaś dotychczasowa przynależność do miasta Tychy osłabiła w znacznym stopniu aktywność społeczną. (...) To wszystko powoduje, że presja mieszkańców Kobióra w kierunku usamodzielnienia się administracyjnego jest bardzo duża. (...) Miejscowość nasza liczy obecnie ponad 4.500 mieszkańców. Za usamodzielnieniem się opowiedziało się 1759 mieszkańców, co stanowi ponad 2/3 pełnoletnich mieszkańców Kobióra.⁹

Widzimy zatem, jak wiele trudu kosztowała ówczesnych działaczy „walka o odłączenie”. Mimo że inicjatywa ta spotykała się z głosami powątpiewania w jej słusność i skuteczność „wojownicy o wolność” nie poddawali się. Ich mozolne zabiegi, cierpliwość i wytrwałość w dążeniu do celu zostały w końcu nagrodzone.

Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1990 roku, podpisanego przez ówczesnego Premiera Tadeusza Mazowieckiego, w województwie katowickim utworzono m.in. gminę Kobiór z siedzibą władz w Kobiórze; w skład gminy Kobiór wchodzi część obszaru miasta Tychy o powierzchni 4949,70 ha, stanowiącego obręb geodezyjny Kobiór. (...) Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 2 kwietnia 1991 r.¹⁰

Tak zakończył się trzynastoletni okres przynależności administracyjnej Kobióra do miasta Tychy zwany przez niektórych „tyską niewolą”.

---

⁹ Tamże, s. 2.

¹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1990 r. w sprawie utworzenia, zniesienia, zmiany granic, nazw i ustalenia siedzib niektórych gmin w województwach: bielskim, bydgoskim, elbląskim, gdańskim, katowickim, kieleckim, krośnieńskim, nowosądeckim i siedleckim oraz nadania statusu miasta.

Organizacja samodzielnego, niezależnego od Tychów, Urzędu Gminy Kobiór, rok 1991 (fot. archiwum Urzędu Gminy Kobiór).

Podsumowując dziś dotychczasowe dokonania władz samorządowych, możemy potwierdzić słusność działań i decyzji podjętych dwadzieścia pięć lat temu. Wszystkim działaczom na rzecz uniezależnienia naszej miejscowości winni jesteśmy wdzięczność za ich zaangażowanie, cierpliwość i wytrwałość.